

· FØROYA · SOCIAL·DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 35.

Lýsingaprisur fyri pøtitreglur: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við størri lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardagin 29. august 1936.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarnarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

10. árg.

Skal hitt tekniska kynstrið drepa menniskjaættina, ella skal tað gerast hennara holli tænarí?

Hetta er hin stóri spurningurin kring allan heim í dag.

Svarið verður at falla í støðuni fyri ella móti socialismuni.

Verður menniskjunnar meirluti at taka støðu ímóti socialismuni, er menniskjaættin dømd til neyð svøltur og kriggi og týning.

Verður socialismur við yvirlutan, gerst hitt tekniska kynstrið tænarí hjá menniskjaættini og vil gera livið hjá øllum liviligt.

»Hvussu ber tað til?« »Hví er tað so vordió?« — suffar menniskjaættin kring heim í dag.

Veltingaramboðini, kynstrigar maskinur, kunna framleiða tiggju, hundrað, túsundferðir so nógv groði av jorðini nú afturímóti áður, tá ið arbeiðt varð við handakraft — og kortini er svølturin manga staðni tiggju, hundrað, túsund ferðir størri og hardari enn áður.

— Klæðnavirkin, kynstrigar maskinur, kunna framleiða, um tær verða nýttar full út, fleiri ferðir nógv meira til menniskjuni at slita — og kortini ganga milliónir í kloddum og eiga valla at skjóla sín nakna kropp við.

Hitt tekniska kynstrið, tær túsundtals uppfinningar, eigur møguligleikan til at gera menniskjaættini eitt túsundáraríki her á fold við ivaleysum av øllum til øll menniskjur — og kortini hevur neyðin og vesaldómurin aldri verið so út av lagi sum nú.

Hví er so ørt og rangvørt? spyrja vit.

Hugsar tú teg um og kannar víðurskiftini, leitar tú eftir orsök og virkningi, liggur svarið tær ikki langt burturi.

Tú kanst í fyrsta umfari gleðast yvir hitt tekniska kynstrið, tí tað má gera livið lættari, heldur tú. Og tú kanst kenna eina takkarkenslu til kapitalismuna, ið hevur gjørt so ómetuligt til at eggja tað longri og longri fram.

Men gleðin varir ikki leingi. Tí tú verður varur við, at ein makt, kapitalisman — hon sum kanska eigur hin størsta lutin í tí — er at kalla einaharri yvir tí. Og hon nýtir tað í planloysi og skilaloysi, so hitt tekniska kynstrið er nú vordió til mannaættarinnar størsta forbannísi. Tað er vordió harri yvir menniskjunum ístaðin fyri, at menniskjan skuldi verið harri yvir tí. Kapitalisman var við at skapa tað við einum einasta endamáli — at ríka seg sjálvan og skapa sær makt. Og hon var aldri bangin fyri at kriggi, verðaldarbrandar, svøltur og neyð fylgdu í kjalarvatninum av brúkinum av tí. Men nemesis, hevndin, sítast aldri. Nú er nemesis eisini við at sprengja kapitalismuna í skeljasand. Hon roynir at gera nakrar vorrir fyri at sleppa undan týningini — men nemesis sítast aldri.

Hvussu fávitskut er ikki kapitalismunnar planloysi í nýtsluni av menniskjunnar kynstrinum!

— Hundrað menn tæna kapitalismuni, og hon vinnur nógv av teim. Men hon er ómettug og spekulerar støugt uppá at vinna meir og meir. So motir hon fram við einum nýggjum uppfinnisi — og hetta nýggja uppfinnisið skúgarvur teir 99 út í arbeiðsloysi. Hesir 99 missa sína løn, síni livi- og keypievni. Matkeyp teirra, klæðakeyp og alt teirra brúk minkar niður í at kalla einki — og minkar í sama mun solan hjá framleiðarunum, produsentunum, av mati, klæð-

um og tilfíkum. Túsundar, milliónir av maskinum og uppfinnilsum, nýtt í kapitalistins hondum — einans við tí endamáli at vinna meir og meir — reka milliónir út í arbeiðsloysi og stokka harvið evnini at keypa framleiðsluna, vorurnar, hjá tí tekniska kynstrinum. Vit hava so yvirproduksjónina øðru megin og tær fyri keypievni nektaðu arbeiðsloysi milliónurnar hinu megin. Upphópingin av maskinanna framleiðslu, ið ikki slepst av við, ikki tí at ikki brúk er fyri vorunum, men tí arbeiðsloysi kring heimin hevur útarmað fjöldina og tíkið keypievnini burtur — tað er krísan, úrsliðið av tí kapitalistiska systeminum.

Á síni tfinngarleið yvir arbeiðarafjöldini bítur hetta systemið seg sjálvan á barkan og hvalist í síni egnu yvirproduksjón.

Produksjónin hevur einans virði, tá ið hon kann seljast. Selst hon ikki, verður hon ikki brúkt, kemur einki inn til betalingar av maskinum, bygningum og virkisumlopunum — og vit hava so húsangangsbúgvini! Hin eini kapitalisturin hvørur eftir annan!

Og livið, hetta harða kreppunnar ríð, lærir menniskjaættina at áðanna socialismuna sum einaste hollu samfelagsskipan. Tí socialismur sigur:

Ikki einstaklingurin men alt samfelagið skal hava gott av tí tekniska kynstrinum. Tað skal nýtast út í ystu æsir fyri at framleiða nóg mikið til øll menniskju. Men hetta kann fyrst gerast, tá ið samfelagið er eigiari av produksjónarmidlunum og harvið kann vera harri yvir at brúka ley planøkonomisk, á rættan hátt.

Kann hitt menniskjaliga kynstrið framleiða nóg mikið til øll við 4 tíma arbeiðsdegi, skal arbeiðsdagurin ikki vera 8 tímar við helvtini av menniskjunum arbeiðsleysum uttan keypi- og brúkevnum, men 4 tímar við øllum menniskjum í arbeiði og fullum keypi- og brúkevnum.

Koma vit so langt - til hesa socialismunnar grundáskóðan - tá verður rúm til øll menniskju á jorðini.

Men eydnast tað fascismuni og nazismuni og teirra kapitalistiska ørskapi at sigra - tá verður menniskjaættin at tynast í vesaldómi, svølti og neyð.

Hetta er einfalt abc.

Centralisering.

Frihandilin er ein »saga«. Gott ella ringt, tað er ein veruleiki, ein kennsgeringur, sum eisini vit í Føroyum megu viðganga og taka fylgjurnar av. Smáhandilin, teir smáu importørar sum eksportørar verða knústir, týndir av verðini av teim stóru samtökunum, trustunum. Hetta áðanna vit ikki í minsta lagi í Føroyum. Teir mongu smáu importørarnir verða fláaðir, útsodnir av teim útlendsku. Alt okkara vinnulív, allur okkara handil, ið er í hondunum á teim mongu smáu forrættningssmannunum, er við at rilla, ein duttur ná, annar tá — og við teimum ríður grundarlagið undan fjöldini, arbeiðsmanninum og fiskimanninum.

Hetta skil hevur leingi verið ein opinbárur sannleiki, hin harðasti veruleiki — men kortini hevur okkara fólk, umboðað av stuttskygdum oddamonnunum, latið staðið til, verið hart ímóti at gingið samtökuleiðina, centraliseringina av teim nógvu smáu til eina samlaða megi, eina heildarkraft.

Tá ið javnaðarmenn hava talað og skrivað um centralisering av keypi og sølu frá og til útlandini, hava móttøðumennirnir, sum higartil hava umboðað fjöldina, meirlutan í Føroya fólk, ikki bert yppt akslar, men lagt dyggjala ímóti; ofta við háð og spotti.

Tað er ein kensgeringur, ein royndur lutur, at øll okkara útoðir, salt, olja og proviantur o. s. fr. hevur kostað landinum

í hundraðir av túsundum ov nógv við tað, at keypt hevur verið í smáum, við umlossing og stórum millumhandlaraágóða. Men hóast so hevur verið, hevur øll tala frá javnaðarmonnunum um at keypa í felag, í stórum, frá produksjónarstaðnum verið líkin sum hitt reina halgibrot! Landsins heildsølu, einkarsølu við olju, salti, koli og øðrum stórvorum? Ikki talan um — tað hevur fróðað av illvilja, hvørja ferð móttøðumennirnir hava hoyrt ella lisið hetta krav javnaðarmanna. Nóg heldur trælur útlandsins kapitalismunnar, enn at Føroya land, hitt samlaða Føroya fólk skuldi blanda seg í privatmansins — ómagaskap!

Men livið troðkar á, skúgvar sjálvt so argar afturbaldsmenn sum okkara lands oddamenn á tingi sum í vinnulívnum at áðanna, at um livast skal, má verða gingið javnaðarmanna leiðina. Sí nú! Frá einum so avgjörðum induvialisti sum bankastjóranum í Sjóvinnubankanum koma brøv vegna reiðarafelagsins til allar eksportørar um at mæta í Havn fyri at stovna eina sølulentral fyri okkara fiskaeportsi.

Mundi tað ikki verið orðvís í dag, um lurtað varð eftir javnaðarmonnunum, tá ið teir fyri mongum árum síðani kravdu tingið at skipa eina sølulentral? Men betri seint enn ongatið!

Neyðar Føroya fólk sum má hava ein so harðan koyril sum núverandi kreppu fyri at rassast við.

Skibsværftet í Tórshavn.

Paa Byrådsmodet d. 26. ds. var der blandt de mange Smaasager to Sager af større Betydning for Byen, nemlig Stenindustrien og Nybygning af Skibe i Forbindelse med Ophalingsbedding.

— Vedrørende Stenindustrien (Grøtvirkid) blev der af det samlede Byraad vedtaget uden Diskussion at udleje dette til Havnar arbeiðsmannafelag for 10 Aar, med Forret til Leje i de næste 10 Aar og saa fremdeles.

Skibsbygning og Ophalingsbeddingen derimod foranledigede en Del Diskussion, idet Byrådsmedlem Wenz. Petersen, der ogsaa er i Bestyrelsen for Havnar Skipasmiðju, fremsatte Ønske fra Bestyrelsens Flertal om at

anullere Købet af Orlogsværftets Ophalingsbedding, og i Stedet lade anlæge en mindre Bedding, hvortil Vognen skulde laves her. Han motiverede sine Udtalelser med, at hele den tegnede Kapital vilde medgaa til Anlægget, saaledes at der intet blev til Driftskapital. Han meddelte ligeledes, at der fra Bestyrelsens Side var gjort Henvendelse til Ministeriet om Udsættelse af Købet.

Ved Modet gik alle Medlemmer, der havde Ordet, imod hans Forslag, og ved den derpaa følgende Afstemning blev Købet vedtaget med 8 Stemmer. Wenz. Petersen stemte ikke.

Der vilde sandsynligvis være blevet en mere kraftig Diskussion